

ECCE HOMO

Katalog k výstavě u příležitosti
100. výročí narození sochaře Josefa Bajáka

Slovo úvodem...

V letošním roce uplynulo 100 let od narození přerovského rodáka, akademického sochaře Josefa Bajáka. U této příležitosti uspořádalo Muzeum Komenského v Přerově, p. o. retrospektivní výstavu, mapující téměř padesát let jeho sochařské činnosti. Podstatnou část výstavy tvoří díla z majetku muzea, doplněna o práce ze soukromého vlastnictví Ing. Lubora Sobotky z Přerova, blízkého přítele Josefa Bajáka. Muzeum Komenského v Přerově, p. o. vlastní největší sbírku Bajákových prací v republice. Jedná se především o sádrové studie jak volné plastiky, tak plaket a medailí. V menší míře jsou zastoupeny práce vytvořené v pálené hlíně a v bronzu, a také čtyři grafické listy. Celkem muzeum vlastní více než 270 kusů Bajákových prací. Převážná většina jich byla zakoupena v letech 1982 a 1983 z majetku sochařovy manželky Boženy. Zajímavé jsou zejména jeho skici k nerealizovaným zakázkám a varianty studií sochařských děl, vytvářené velmi uvolněným rukopisem.

Bajákova písemná pozůstalost se nachází v majetku Okresního archivu v Přerově. Obsahuje nejen životopisná data, ale jsou zde zdokumentovány i sochařovy názory, myšlenky, reflexe soudobé společnosti a rovněž také poznámky týkající se některých konkrétních děl. Těchto pramenů bylo využito nejen při přípravě katalogu, ale rovněž i v rámci realizace výstavy. (SOKA Přerov, Pozůstalost Josefa Bajáka, kart. 1 – 26.)

Josef Baják se svými exteriérovými pracemi intenzivně podílel na výtvarné podobě města Přerova. Z tohoto důvodu byla jeho vzpomínce „zasvěcena“ pamětní síň, kde je jednak představen úzký výběr sochařovy tvorby, jednak díla Bajákova blízkého přítele, o generaci staršího malíře Augustina Mervarta. Místnost nese název „Pamětní síň Augustina Mervarta a Josefa Bajáka“ a nachází se v přízemí pravého křídla přerovského zámku.

V souvislosti s touto výstavou a souběžně připomínaným výročí 750 let od povýšení Přerova na město Přemyslem Otakarem II. realizovalo Muzeum Komenského v Přerově, p. o. odlít čtyř Bajákových plastik do bronzu. Jednalo se o dvě drobné busty J. A. Komenského, bustu Přemysla Otakara II a plastiku s názvem Hlava muže 1965. Zejména poslední jmenované práce si autor velice vážil a v průřezu jeho tvorbou ji lze považovat za jednu z přelomových.

Sochař Josef Baják se narodil 20. února 1906 v Přerově jako předposlední z pěti dětí v rodině železničního zřízence a později strojuvůdce Josefa Bajáka. Rodina se často stěhovala, nejprve v rámci Přerova, a později, v roce 1910, do Čejče. Místo si Bajákův otec vybral nejen z touhy založit si menší hospodářství, ale zejména pro lepší dostupnost do svých rodných Násedlovic, kde žila většina jeho příbuzenstva. V roce 1915 se rodina stěhovala zpět do Přerova, což bylo vyvoláno otcovým přeložením, jak Baják uvádí, pro jeho levicové smýšlení a tím zúsobené neshody s nadřízenými.

Ačkoli byli oba Josefovi rodiče vychováni v katolické víře, tak otec postupným příklonem k myšlenkám socialismu opouštěl katolickou víru a dopracoval se až k naprostému antiklerikalismu. Josef Baják starší byl do roku 1921 členem sociálnědemokratické strany a od roku 1921 členem a spoluzakladatelem komunistické strany v Přerově.

Otcův příklad, vlastní hloubavá, citlivá a přesto racionalisticky založená povaha a zejména osobní zážitky z hodin náboženství jak v Čejči, tak v Přerově, přivedly rovněž mladého Josefa Bajáka zcela do opozice vůči katolické církvi. Vnitřní polemika s katolickými dogmaty, kázání morálky a její následné porušování samotnými kněžími v něm probudila téměř odpor k čemukoli církevnímu.

Vedle otce, kterého měl ve veliké úctě, se na ovlivňování jeho názoru podílel bratr Jan. *„Největší vliv na chápání přírody, na obohacování a tvoření mých názorů měl bezesporu jedině můj bratr Jenda. Co příběhů a různých příhod jsme prožili s tímto o dva roky starším bratrem, který mne stále poučoval a vedl vždy k lepšímu, dokonalejšímu způsobu života.“* Výchova v rodině mu předala hluboké mravní zásady, jejichž porušování velice nelibě nesl, ale jež i jemu samotnému přivodily značná duševní muka vycházející z vědomí, že není schopen dosáhnout ideálu, který si sám určil. Základní kritéria, jimiž posuzoval vše kolem sebe byly základní principy humanity a zejména spravedlnost a touha po rovné společnosti. Později převáděl tato hodnotící kritéria i do profesního života, kdy se neubrnil podle charakteru umělce posuzovat, ne vždy objektivně, kvality jeho díla.

První sochařské školení získal Josef Baják jako pomocník v dílnách Františka Mádleho, kde pracoval v letech 1920 - 1928. V roce 1929 nastoupil na Průmyslovou školu sochařsko - kamenickou v Hořicích. Zde jej modelování a kreslení vyučovali sochaři Václav Suchomel, Antonín Mára a Jaroslav Plichta. Školu v té době řídil Ing. Václav Weinzettl. Zejména na Václava Suchomela Baják vzpomínal s velkou úctou.

Léta strávená na hořické škole považoval Baják za přípravku na studium na pražské Akademii výtvarných umění. U přijímacího řízení uspěl, ale byl, stejně jako ostatní studenti, přijat nejprve na půl roku na zkoušku. O prázdninách před nástupem na Akademii pracoval v ateliéru olomouckého sochaře Julia Pelikána. Na tuto dobu vzpomíná: *„Práce byla velmi namáhavá a také zodpovědná. Prováděl jsem v hořickém pískovci památník do nějakého moravského venkovského města. Tento památník představoval stojící venkovskou ženu se sepjatýma rukama, u jejichž nohou leželo dítě*

před křížem s vojenskou helmou. Socha měřila asi 240 cm. “Jednalo se pravděpodobně o Pomník padlým v Pňovicích.

Studia na pražské Akademii započal v roce 1931 v ateliéru Otakara Španiela na oboru sochař a medailér. Španielovým školením získal Baják vklad pro svou vlastní sochařskou dráhu, který neopouštěl ani v pozdních letech. Po vzoru svého učitele důsledně dbal na dodržování jednoho ze základních principů sochařství, a to trojrozměrnosti.

Ačkoli si Španiel po umělecké stránce velmi vážil, značné výhrady měl k jeho způsobu výuky. Neustálé studium jediného modelu, zpravidla portrétu, bez systematictější korekce vedlo ke značné nespokojenosti studentů, jak vyplynulo z Bajákovy vzpomínky: *„Jisto je jen, že Španiel nebyl velkým nadšencem pro modelování aktů a postav, tak jak to hodně a skoro výhradně stále modelovali žáci u prof. Kafky. To jsme jim skutečně záviděli, a také ke konci roku jsme měli možnost pozorovat kolik u Kafky žáci již mají odlišných prací pro výstavu a většinou samé velké v životní velikosti akty, zatím co u nás bylo ulito jen několik hlav. Stále se nám zdálo, že Kafkova škola je lépe vedena, že Kafka se více a také přátelštěji chová k svým žákům a tyto že více naučí než náš profesor“.* Přestože soustavné dlouhodobé modelování hlav v době studií měl Baják ve značné neoblíbenosti, schopnosti získané na škole mnohokrát zúročil ve své vlastní tvorbě, kdy vytvořil desítky sochařských portrétů známých osobností a svých přátel. Při modelování si vždy pomáhal nejen fotografickým materiálem, ale i důkladnou studii dané osobnosti, čímž se vyhnul otrockému akademickému překreslení pouhé podobizny, ale snažil se dostat i pod povrch k jádru portrétovaného.

První Bajákova veřejná prezentace proběhla u příležitosti školní výroční výstavy v červnu 1934 v Clam - Gallasově paláci. V tomtéž roce získal na doporučení vedoucího profesora Otakara Španiela čestné uznání a ve stejném roce požádal o stipendium umožňující studijní pobyt ve Francii. Toto stipendium, které podpořili jak Otakar Španiel, tak Oldřich Stefan i rektor Akademie Max Švabinský však nebylo Bajákovi přiděleno, údajně pro osobní spory prof. Španiela s čelními představiteli Akademie. Do Francie odjel až v roce 1937 a v pozdějších letech hodnotil tuto dobu jako nejšťastnější období ve svém životě. *“Kdyby mne doma nečekala má hodná nemocná sestřička, tak jsem nikdy již domů nepříjel.“*

Po ukončení vysokoškolských studií se vrátil do Přerova a setrval zde až do své smrti v roce 1980. Zařídil si v Přerově ateliér, kde modeloval portréty svých přátel a drobnou plastiku. Na živobytí si vydělával náhrobními sochařskými pracemi pro přerovský hřbitov. Svou první výstavu v Přerově uspořádal v roce 1936 společně s přítelem malířem Richardem Uherkem. O rok později se, poprvé ve svém rodném městě, představil veřejnou zakázkou - vytvořením pamětní desky Josefa Čapky Drahlavského. Původní Bajákova koncepce desky - hlava Čapky Drahlavského uzpůsobená jako volná bronzová plastika na bronzové desce - se z finančních důvodů nerealizovala. Proto se Baják nakonec rozhodl pro nízký reliéf na žulové desce. Koncepci volné plastiky s deskou uplatnil poprvé až

v roce 1961 na pamětní desce Klementa Gottwalda, umístěné na přerovském Spolkovém domě u příležitosti 40. výročí založení KSČ v Přerově.

Již na Bajákových raných dílech je patrný cíl jeho výtvarného směřování. Vždy pracoval s reálnými tvary. Využívání viděné skutečnosti a její přetváření ve svébytné umělecké dílo bylo alfou a omegou sochařova uměleckého názoru. Počáteční ovlivnění civilismem a sociální tematikou umocněnou jeho levicovými názory se projevuje nejen ve formální stránce ale i námětově (*Portrét matky* - 1933, *Portrét sestry Anny* - 1935, *Hornická tragédie* - 1938 a další). I když se ve své tvorbě nebránil tvarovému zjednodušení - jako v případě *Lédy s labutí* z roku 1936 - vždy v práci zachovával určité reálné prvky, které pomáhaly k čitelnosti a snazšímu pochopení díla konzumentem. Tyto tendence mu byly vlastní již od raného dětství, což ilustruje Bajákova vzpomínka na svého otce, který mu skládal z papírových čtvrtek koníky. „*Při práci jak koně dělal, přemýšlel jsem o účelu tohoto papírového koně. Byl na hraní, ale přesto, že ještě nebyl udělán, připadal mi jako bych si měl hrát s předmětem, který nemůže vzrušit můj zájem a byl mi lhostejný. Co s ním? Toužil jsem po dřevěném koni, jakého jsem viděl u sousedova chlapce. Houpací kůň byl touhou veliké většiny chlapců a tím větší radost vzbuzoval, čím více splňoval svým tvarem skutečnost (...)* Papírový kůň mne neuspokojoval, nedovedl ve mne vyvolat představu skutečnosti. Tento papírový kůň byl koněm jen podle jména, jinak s koněm neměl nic společného. Papírový kůň nemohl ve mne vyvolat nadšení, představy ovládnutí silného tvora, krásného tvora. Když jsem se díval na papírového koně vznikaly ve mně otázky při pohledu na hlavu, tělo, nohy apod. Co toto má společného s koněm?“ Lásky ke koním zůstala Bajákovi po celou dobu jeho umělecké dráhy, jak dokládají jejich četné volné studie v různých pozicích vytvářené nejen jako volné plastiky, ale později převedené také do grafických technik.

V roce 1935 byl přijat za člena Sdružení výtvarných umělců moravských v Hodoníně, což mu umožnilo prezentovat se na každoročních výstavách sdružení. V rámci Středomoravské výstavy, uspořádané v Přerově v roce 1936, byly svými díly zastoupeny i všechny moravské umělecké spolky. Mimo vlastních prací, prezentovaných na této výstavě, se zde Baják podílel i jinak - pro lidovou stranu vytvořil alegorický vůz.

Základní názor legitimizující fyzickou existenci uměleckého díla si vzal z filozofie antického Řecka. Cílem uměleckého díla je pro něj jeho působení na člověka a následné spolupodílení se na vytvoření dokonalé lidské bytosti: „*Moje největší touha byla zobrazit člověka tak, jakým skutečně je a byl a jak ho ještě jsem nikdy nepoznal zobrazeného.*“ Hlavním kritériem pro něj bylo zachovávání principů humanity. Díky svému racionalistickému založení zcela odmítal existenci posmrtného života a jakýchkoli nadpřirozených úkazů. Vždy hledal vysvětlení na základě rozumového chápání a hmatatelných jevů. Z tohoto důvodu se v jeho tvorbě téměř nevyskytuje církevní plastika. Výjimku představuje pouze kamenná socha sv. Antonína pro hraběte Podstatského z Veselíčka, vytvořená v roce 1943,

pískovcový reliéf Panny Marie pro kapličku pod přerovskou nemocnicí z roku 1941, dnes obě zničené vandaly, a několik dalších drobných prací.

V období hrůz druhé světové války, umocněné navíc smrtí mladší sestry Anny v roce 1940, začal poprvé pociťovat ztrátu smyslu života. S traumatem této války se vyrovnával po celý život.

V letech 1946 a 1947, vystavoval Josef Baják na dvou výstavách Svazu moravských výtvarníků se sídlem v Brně, tzv. Bloku. Po roce 1948 se stal členem nově založeného Svazu československých výtvarných umělců s ústředím v Praze. Svými díly obesílal všechny členské výstavy krajského střediska v Olomouci a výstavy moravských středisek v Brně a Ostravě. V rozmezí let 1949 - 1950 vytvořil na přání přerovského Sokola nadživotní sochu prezidenta T. G. Masaryka. Z politických důvodů však nedošlo k realizaci v materiálu, nicméně sádrový model nebyl zničen, ale rozřezán a uložen do beden. Díky přerovským občanům Karlu Rosmušovi, Stanislavu Uvírovi a Miroslavu Hužvíkovi se uschoval nejprve v prostorách přerovského muzea, přerovské staré radnice a později v budově jedné z přerovských mateřských škol. Po revoluci v roce 1989 byl model nalezen a umístěna v prostorách Muzea Komenského.

Ztrátu iluzí o existenci lidské mravnosti a humanity, způsobené válkou si Baják kompenzoval silnou vírou v socialismus a s ním spojovanou možností vytvořit spravedlivou společnost. Pečlivým studiem Lenina a filozofických spisů Karla Marxe a Bedřicha Englse se utvrzoval v přesvědčení, že je možné tyto ideály uskutečnit. Nejen levicové smýšlení, ale zejména výtvarný názor, jehož formální stránka se vždy opírala o realitu, jej předurčily k tomu být jedním z mnoha nositelů estetiky socialistického realismu, ačkoli s jeho radikální formou od počátku polemizoval. Bajákovy tradicionalisticky zaměřené, nekonfliktní a pro širší veřejnost přijatelné práce v podstatě nevybočovaly z běžného regionálního standartu. Otázkou však je, jakým směrem by se jeho tvorba ubírala, kdyby zůstal v roce 1937 ve Francii. Pravděpodobně, vzhledem k Bajákovu naturelu, by však v jeho uměleckém názoru k prudším zvrátům nedošlo.

Prvotní nadšení pro kolektivní budování kulturní společnosti, jejímiž pilíři měl být „*dělník, vědec a umělec*“ (Maxim Gorkij) brzy vystřídal pesimismus plynoucí z poznání pravé podstaty kolektivizované společnosti a marnosti kolektivní práce. Na toto období Baják později vzpomíná: „*Velké možnosti poznání charakterových vlastností, o jakých se mi nikdy nesnilo, u výtvarníků, jsem měl ne zrovna radostné při tak zvaných skupinových pracích. Sám jsem byl požádán pracovat na společném díle, a to třikrát, a třikrát jsem byl podveden tím nejhorším způsobem. Na všechny tyto skupinové práce jsem velmi těžce finančně doplácel. Přátelé, ke kterým jsem měl bezvýhradnou důvěru, mne tak šeredně zklamali, že jsem byl naprosto vyléčen z touhy po další skupinové práci.*“ Zde se jednalo zejména o *pomník Klementa Gottwalda v Šumperku*, na kterém dělal v roce 1954 se sochařem Janem Urbanem.

Je zajímavé sledovat vývoj myšlenkových a názorových postojů Josefa Bajáka v rozmezí od počátku 50. do konce 60. let. Zde je nejvíce patrný posun od

utopistických ideálů a víry v nové společenské zřízení, které nejlépe dokumentuje Bajákův dopis manželce Boženě ze politického školení na zámku v Dobřichově v únoru 1952. Na čtyřech stranách dopisu se nadšeně zmiňuje o programu školení a lituje, že tento kurz, jehož je všem zapotřebí, trvá pouze tři týdny. Dopis končí slovy: „*Tak zatím srdečný pozdrav Práci čest a Pětiletce zdar.*“ V průběhu dalších let jeho víra, že nové zřízení utvoří mravně dokonalého člověka a s ním lepší společnost postupně opadala. Jak si poznamenal do deníku v roce 1958: „*V tomto roce (1949, pozn.aut.) se počalo naprosto nekompromisně odsuzovat všechno umění nesocialistické a začal se předepisovat socialistický realismus. Přes všechny schůze, přednášky a školení tomu jen velmi málo umělců rozumělo a také ve všech časopisech výtvarnických se psalo všemi „kunsthistoriky“, kritiky a různými pisálky jak vlastně má toto nové umění vypadat, ale nakonec se poznalo, že ti kunsthistorikové, kritici a pisálci tomu nejméně rozuměli. (...) Také do Olomouce přijížděli malíři, kteří mi připadali jako Betlémská hvězda, která jde oznamovat Spasitele. Byli to hlavně z Prahy tito naši hlasatelé, a poslouchat je bylo skutečným utrpením. Po 20. sjezdu strany v Sovětském svazu byli tito naši hlasatelé nového umění většinou zesměšněni a odsouzeni. Bylo jim vytýkáno, že vedli umění na scestí.*“ Z uvedeného je patrné, že zde dochází u Bajáka o pokus distancovat se i ve svých soukromých zápisech, sloužících mu až do 70. let jako nástroj vnitřní očisty, od tohoto „sejítí na scestí“.

Výběr témat, jež by se dnes dala považovat za ideová a tendenční, vycházela z Bajákova upřímného přesvědčení a jejich zpravidla nižší výtvarná kvalita byla způsobena snahou vyhovět přání zadavatele. Po listopadu 1989 byla většina z nich z ideových důvodů odstraněna, ačkoli po výtvarné stránce se nejednalo o podřadné práce. V Přerově tak zůstala socha Rudoarmějce, jež patří k Bajákovým horším dílům, zatímco portrét Julia Fučíka, ač řemeslně velmi kvalitní, byl z původního místa na Palackého ulici odstraněn. Tento portrét modeloval podle kresby Maxe Švabinského, jež tím v podstatě vytvořil ikonografický typ mladého nadšeného revolucionáře. Stejný záměr sledoval ve své koncepci i Baják.

V průběhu jeho tvorby se často opakoval motiv ženy jako matky a nositelky života. V tomto Baják spatřoval hlavní úlohu ženy ve společnosti a neuznával ženský přínos na poli intelektuální činnosti. Nenacházel žádnou souvislost s ženou jako dárkyní života a ženou vzdělanou a usilující o jiné postavení ve společnosti, jak dokládá jedna z jeho úvah na toto téma: „*Zatímco u muže můžeme pozorovat hluboké rozdíly v inteligenci vytvořené vzděláním, prostředím apod., u ženy pozorujeme, že její duševní schopnosti mají stále své meze a ve všech společenských třídách zůstává stejná. Dáma, prادلena, děvka, milostpaní duševně tvoří beztrždní společnost.*“ Zde lze také hledat vysvětlení, proč se v jeho tvorbě téměř nevyskytuje portrét emancipované ženy. Výjimku tvoří pouze *busta Boženy Němcové* vytvořená pro obec Žeravice, *spisovatelky Amálie Vrbové* (alias Jiří Sumín), nebo *Maryčky Magdonovy*. Ve všech těchto případech se jednalo o objednané práce a Baják přesto, že si zejména Boženy Němcové nesmírně vážil a uznával její odkaz českému národu, ji vytvořil spíše jako zženštilého mladíka než jako krásnou oduševnělou ženu. Žena se v jeho tvor-

bě objevuje hlavně jako esteticky dokonalý artefakt s důrazem na reprodukční úlohou a sexuální přitažlivost. Tyto práce také patří, zřejmě díky jeho skutečně upřímnému a z nitra pramenícímu pocitu, v oblasti volné plastiky k nejlepším. Podobný příklad představují sochařské portréty osob jemu skutečně blízkých.

Vedle portrétů, ženských aktů a prací s motivem mateřství se v jeho tvorbě nachází několik příkladů volné plastiky s motivem zvířat, zejména koní. Antonii koní Baják studoval nejen v reálu, ale i na dílech velikánů dějin umění, a to jak malířských, tak sochařských.

V roce 1957 byla v Přerově vysáána soutěž na pomník Františka Raše. V této soutěži se Josef Baják utkal s olomouckým sochařem Vladimírem Navrátilem. Navrátilův idealizovaný portrét námořníka nakonec zvítězil nad Bajákovým skutečným portrétem Františka Raše v autentické uniformě námořního důstojníka. Tato zakázka stála u zrodu nepřátelství mezi Josefem Bajákem a Vladimírem Navrátilem, což se odrazilo v dalších Bajákových vztazích směrem k olomoucké pobožce SČSVU. O Bajákovu bustu Františka Raše nakonec projevil zájem Památník Osvobození v Praze.

Pomník Františka Raše nebyl jedinou prací, na které se chtěl Baják podílet a která se nakonec z různých důvodů nerealizovala. Mimo jiné lze uvést *Lišku* z pomníku Leoše Janáčka na Hukvaldech (1959), sochu *Dělníka s Niké Samothráckou* před Dům kultury Petra Bezruče v Ostravě (1960), sochu *Dělníka s praporem* pro Žerotínovo náměstí v Přerově (1961), *bustu Karla staršího ze Žerotína* tamtéž (1968), *Schoulenou*“ pro školu v Horní Moštěnici (1963) a další.

Způsoby zadávání veřejných zakázek, znemožňování soukromého prodeje vlastních děl a samotná existence schvalovacích komisí Bajáka zcela vyléčila z iluzí o dokonalém společenském zřízení. Nekritizoval však socialismus, ale současného člověka, který jej tvoří. „*Nechceme jako tvůrci socialismu pracovat a zlepšovat poměry jen několika jednotlivcům, neboť to v kapitalistickém státě dělají také a my socialisté považujeme za nespravedlivé, aby mohli žít slušně lidsky jen ti jednotlivci. Pokud budou rozdíly v hospodářských poměrech a jedni placeni lépe a druhí mizerněji, nemůžeme mluvit o odstranění třídní společnosti a také ne socialismu, tím méně komunismu.*“ Ve vývoji soudobé socialistické společnosti velice záhy spatřoval paraelu s jím tak opovrhovaným bigotním katolicismem. Manipulování s masami se mu z podstaty jeho povahy přičilo a vždy upřednostňoval vlastní úsudek a rozumové zhodnocení situace. S patřičnou důsledností až do konce svého života studoval díla Kanta, Nietzscheho, Marxe, Englese, Darwina a dalších, v nichž hledal odpovědi na otázky o smyslu lidského bytí. Soustavná polemika s jedním, druhým a všemi dohromady vedla u něj k myšlenkovým zvrátům a soustavnému popírání sebe sama. Za tím vším sledoval jediný cíl - nalézt uspokojivou odpověď na otázku o smyslu vlastní existence, možnostech osobního, mravního a tím i uměleckého růstu a s tím spojeného působení prostředí na jednotlivce. Jestliže v roce 1961 tvrdil: *“Kdyby člověk si mohl vytvořit takový život, aby mohl uplatnit a realizovat své duševní projevy, které slouží lidstvu za jeho duševní pozvednutí a zdokonalení, přičemž by ovšem mohl dál konat své*

povolání, tak by skutečně se mohlo říci, že život má skutečně jakýsi individuální smysl. Píší individuální proto, že každý člověk má svůj vlastní vytvořený život odlišný od druhého tak jako odlišná je podoba práce od druhého. Jestliže chce někdo vnutit svůj názor druhému s odůvodněním, že jeho názor je nejlepší, lidstvu nejprospěšnější, ihned si uvědomíme, že máme před sebou zrůdu přírody, která jsou - li podmínky příznivé, získává postupem moc nad svým okolím, která se může stále rozšiřovati a tato zrůda stává se pak neštěstím a utrpením pro lidstvo, které ovšem se jí pak nemůže zbavit.“, v roce 1964 si poznamenal: *„Já sám jsem kdysi skutečně jako syn dělníka věřil, že to ti rozsevači socialismu a kandidáti komunismu myslí vážně. Můj otec tomu také věřil.*“, v roce 1965 pak došel k závěru, že: *„Lenin byl naivním snůlkem a vždy až dlouho po realizaci svých rozumových výplodů si ujasnil, že se snaží o realizaci nesmyslů.*“, tak po okupaci Československa vojsky Varšavské smlouvy se své víry v možnost spravedlivé socialistické společnosti zbavil nadobro, když prohlásil: *„Lež a podvod je životním obsahem marxismu.“*

Pocit beznaděje a totální nesvobody jej popouzel nejen ve vlastní tvůrčí práci, ale i v běžném životě. Toto se ještě více vystupňovalo, když se v roce 1963, díky svému švagrovi pracujícím na anglickém velvyslanectví, dostal na měsíční studijní cestu do Londýna.

Je pozoruhodné, že tyto duševní pochody se nijak zvlášť neprojevíly v jeho tvorbě. Bajákovy sochařské dílo je jak ve výběru námětů, tak v umělecké formě v podstatě celistvé, bez větších zlomových momentů. Nikdy neopustil své umělecké idoly. Vedle velkých antických a renesančních sochařů, jejichž tvorbu považoval za nepřekonatelnou, si nesmírně cenil prací Augusta Rodina nebo Aristida Maiolla, z českých pak Josefa Václava Myslbeka, Jana Štursy a svého vysokoškolského profesora Otakara Španiela. Na konci 60. let dokázal najít kvality i v díle jím dříve opovrhovaného Otto Gutfreunda. Dá se tedy říct, že ideové jádro, ze kterého čerpal hlavní východiska pro své tvůrčí i názorové postoje historicky spočívá, mimo nedostižný ideál antického světa, v 19. a na počátku 20. století. Díky přesvědčení, že umění dosáhlo svého vrcholu již před 2000 lety, necítil potřebu tvůrčího experimentu, ale vždy sledoval především účel, pro který danou věc tvořil. Nic není nahodilé a vše je podřízeno, pokud nejde o potřebu dostát požadavkům objednavatelovým, racionální úvaze. *„Ve své tvorbě jsem se nejčastěji obracel na takové motivy, které mi byly blízké, sympatické a na kterých jsem mohl řešit určité duševní znaky, projevy, vlastnosti a charakteristické rysy. To ovšem neznamená, že mi bylo toto za každých podmínek ve své tvorbě umožněno. V každém případě ale jsem vždy přistupoval ke každému dílu se vši zodpovědností a svědomitostí. Díla, která podléhala v době tvoření mnoha porotám, a to často tak odlišným od sebe, nepřinášela vždy mé uspokojení z tohoto tvoření.“* Dá se říci, že si tak vytvářel vlastní dokonalý imaginární prostor a práci považoval za bezpečné útočiště před okolním světem.

Odklon oficiální umělecké kritiky od socialistického realismu vedl v 60. letech k odmítání realistických tendencí ve výtvarné tvorbě a odsouval Bajáka mimo zájem oficiálního umění. Demonstrativní distanc od stalinského kultu osobnosti vedl k preferování nového „moderního“, tedy abstrahujícího umění. Baják byl

sochařem klasických forem před rokem 1949 a zůstal jim i po pádu vlády socialistického realismu, přesto oficiálním požadavkům kladeným na „pokrokovou“ tvorbu nevyhovoval. Nebyl odpůrcem abstraktních tendencí v sochařství a znal podoby soudobého světového sochařství, přesto se s tímto výtvarným názorem neztotožňoval. „*Nikdy za žádných okolností se nenechám ovlivňovat všemi destruktivními názory ve výtvarném umění a budu se řídit vždy jedinečnou cestou a to cestou humanismu.*“ V abstraktním projevu nenacházel smysl a pátral po účelu, k němuž taková práce směřovala. Oceňoval původnost a originalitu díla, ale zásadně odmítal sochaře, u nichž se zvraty v tvorbě projevovaly vždy s oficiální poptávkou. Jestliže se u Bajáka projevovaly částečné odklony od jeho výtvarného názoru směrem k abstrakci byly v jeho tvorbě způsobeny opět stejnými vnějšími tlaky, jakými byl v 50. letech diktát socialistického realismu. V době tvůrčí práce na těchto plastikách si vždy poznamenával, že používá „abstraktní formu“, čímž v podstatě dával najevo své vnitřní neztotožnění se se soudobými proudy. Přesto lze tyto práce považovat za ukázkou jeho vrcholné sochařské dovednosti. V těchto případech více než kdy jindy si musel dát záležet na precizním budování kompozice díla. Nikdy se však nepokoušel pracovat s jinými než klasickými materiály a odsuzoval jakékoli experimenty jako téměř „znesvěcení“ sochařské práce. Trnem v oku mu byli zvláště dadaisté, jejichž výtvarný názor považoval za projev duševní zaostalosti a méněcennosti.

Neúnosné podmínky a protivenství, které pociťoval ze strany olomoucké pobočky SČSVU znechucovaly Bajákovi tvůrčí prostředí natolik, že v roce 1963 nastoupil do civilního zaměstnání jako archivář Okresního archivu v Přerově. V roce 1964 mu bylo současně nabídnuto místo učitele výtvarné výchovy na přerovské Lidové škole umění. Baják obě místa přijal a vykonával je současně. Po krátkém čase s archivem ale rozvázal pracovní poměr a věnoval se pouze sochařské tvorbě a učitelování na „lidušce“, a to až do nástupu do penze v roce 1969. Z období jeho pedagogické činnosti pocházejí rovněž jeho grafické listy, zpravidla linoryty a suché jehly, většinou se zvířecími motivy. I v grafických technikách nepopřel svůj výtvarný názor. V linorytech *Ráj zeber* nebo *Před útokem* využívá principů op-artu aniž by se však zbavoval předmětnosti.

V celkovém pohledu na Bajákovu sochařskou produkci působí jeho tvorba, díky touze vyrovnat se klasickým antickým sochařům, poněkud svázaným dojmem. Absence lehkosti a nadhledu však vychází přímo z podstaty Bajákovy povahy. Jedinou svobodu, kterou si v práci dopřával, je možnost řešit určité téma za použití výtvarných metod svých velkých sochařských vzorů. Baják se bránil tomu být epigonem, přesto je inspirační zdroj u řady děl zcela evidentní. Po této stránce nelze v průřezu jeho tvorby najít přímou vývojovou linii, protože Baják se k těmto principům vracel zcela vědomě a s rozmyslem. Zejména jeho plastiky s námětem ženy nebo mateřství se vyznačují řadou stylů. Baják se bránil vlastní sochařské „manýře“ a chtěl, aby varianty jednoho námětu působily jako práce několika rukou. Přesto vlastní rukopis neztratil. Určitý zlom v jeho tvorbě nastal před polo-

vinou 60. let a vyvrcholil *Hlavou muže 1965*. Tehdy, opět zcela promyšleně, začal ustupovat od dřívějších koncepcí sochy jako monolitu a prosazoval do sochařského díla ještě čtvrtý rozměr. Dá se říci, že výtvarníky moderního sochařství se v Bajákově tvorbě projevují se zpožděním několika desetiletí. Zde se plně do jeho tvorby promítla nejen vlastní konzervativní povaha, ale i stejně konzervativní prostředí, ve kterém po celý život žil.

Zatímco ve volné plastice se Baják s námětem vyrovnával za použití různých stylů, v medailérské práci, která představuje svébytnou část jeho tvorby, zachovával ve způsobu provedení zcela klasický přístup.

Virtuózní techniku převzal studiem děl Otakara Španiela. Ačkoli je dnes Baják ceněn zejména pro své medailérské schopnosti, k tvorbě plaket a medailí se na Akademii dostal jen zřídka, jak naznačil v jedné ze svých vzpomínek: *„Začal jsem jedno odpoledne modelovat nízkou plaketu asi 60 cm vysokou a 50 cm širokou s námětem Běžec se vrhá do cíle. Když jsem asi třetí nebo čtvrtý den modeloval tuto plaketu, chodili se někteří žáci dívat do našeho ateliéru jako vždy, a také se zastavili u mého nízkého reliéfu. Několik žáků z posledního ročníku mi radilo, abych to buď nedělal, anebo jestli to chci dokončit, určitě neukazoval Španielovi. Bylo mi řečeno, že ten kravál jsem ještě neslyšel a to jeho řádění, až to uvidí. To ovšem byly řeči, kterým jsem nemohl rozumět. V žádném případě to ovšem nebylo žádné povzbuzení. Odpověděl jsem jim, že jsem si plně vědom, že tato plaketa nemůže být tak dokonalá jako kdyby ji modeloval Španiel, ale každý že musí začít, a kdybych tuto plaketu uměl dokonale vymodelovat, pak bych nepotřeboval studovat u Španiela, abych se to naučil. Poněvadž moji spolužáci, i ti nejstarší co zde končili poslední rok poznali, že mi to nevymluví a já to určitě Španielovi předložím, nechali mne na pokoji. Nyní jsem přece jen ale začal uvažovat, a co mi bylo velmi nápadné a podezřelé, že jsem nikdy za celou dobu neviděl modelovat medaili anebo plaketu. Na práci jsem si dal velmi záležet a plakety jsem modeloval již v Hořicích a také doma. Měl jsem již určité zkušenosti o stavbě nízkého reliéfu. Představoval jsem si, že mi Španiel vytkne určité chyby a nedostatky o kterých nevím, a poradí mi, jak mám dále pokračovat. Španiel přišel a jak zahlédl mou plaketu, začal rvát jako pomínutý a zesměšňoval mne i práci, a abych celou záležitost neprotahoval, seřízl jsem plaketu a vhodil do bedny. Dostal jsem ponaučení a také až do konce studií na Akademii jsem již medaili anebo plaketu nemodeloval.“* Přesto je z Bajákovy tvorby patrné, že byl pozorným žákem.

Bajákovy medaile se vyznačují precizností a měkkostí v provádění nízkého reliéfu. Ačkoli jej na Akademii modelování hlav značně obtěžovalo, zvyk vymodelovat si nejprve hlavu před převáděním portrétu do podoby plakety nebo medaile zůstal Bajákovi, po Španielově vzoru, po celou dobu jeho umělecké dráhy. Vždy se snažil, aby i medaile měla třetí rozměr a nestala se pouze rytým dvojrozměrným obrazem. Podle Španielova příkladu říkal těmto medailím „placky.“ Zvláště na sklonku života odsuzoval soudobou medailérskou produkci pro její placatost a malou schopnost práce v nízkém reliéfu.

První medailí, kterou Baják dělal na zakázku byla medaile k příležitosti 20. výročí popravy Slavomíra Kratochvíla v roce 1934. Baják vytvořil návrh na obou-

strannou medaili, kde avers měl tvořit Kratochvilův portrét a revers Smrt Ikara. Tato medaile se však z finančních důvodů nerealizovala. Lépe již dopadla medaile pro přerovský Klub přátel umění. V roce 1945 pro tento spolek Baják vytvořil medaili s názvem *Vítězství*. Medaile představující Vlast vkládající meč do pochvy a v druhé ruce držící vavřínovou ratolest byla ražena v počtu 150 kusu bronzových, 20 stříbrných a jedné zlaté.

Pro Přerov vytvořil v roce 1959 medaili *Starý Přerov* a *Soudobý Přerov* z roku 1965. Na aversu je připomenuto 20. výročí přerovského povstání, kterého si jako historického momentu Baják nesmírně cenil a na tuto medaili i prosadil. Revers nese vyobrazení soudobého Přerova, jehož novou a starou část odděluje postava slévače uprostřed. Zde jsou zvláště precizně provedeny charakteristické dominanty města, jejichž poskládáním se Bajákovi podařilo dosáhnout značné prostorovosti. Mezi Bajákovy nejlepší medaile bezesporu patří bronzová *medaile Frederica Chopina* z roku 1949, *medaile Jana Amose Komenského* z roku 1951 s motivem nejstaršího vyobrazení města od Jana Willenbergera, *medaile Danta Alighieriho* z roku 1965 a další.

Bajákovy plakety a medaile se nacházejí ve sbírkách galerií po celé Evropě. Svou medailéřskou tvorbou se stal důstojným pokračovatelem Španielovy medailéřské úrovně.

Mimo svou výtvarnou činnost Josef Baják spolupracoval i na rozvoji kultury v Přerově, a to zejména s Klubem přátel umění. Několikrát vystoupil se svými příspěvky o výtvarném umění. Přednášky byly doprovázeny diapozitivy, které mu zhotovoval jeho přítel Matěj Teichmann. V posledních patnácti letech života pracoval na teoretickém díle s názvem „Proměna aneb o počátku a vývoji člověka“, ve kterém se opíral o výsledky svého studia děl významných filosofů a přírodovědců. Rukopis však pravděpodobně nedokončil.

V roce 1963 se snažil zachránit sochařské práce svého prvního učitele Františka Mádleho, a to z bývalého kamenosochařského závodu Urban - Polášek. Uvažoval také o uspořádání Mádleho výstavy v přerovském muzeu. Tuto myšlenku se mu však nepodařilo pro malou podporu vedení muzea a nezájem Klubu přátel umění i přerovské kulturní veřejnosti uskutečnit. Mádleho sochařské náčiní však používal až do konce své sochařské činnosti.

V roce 1965 ve Vlastivědném ústavu v Přerově proběhla souborná výstava Bajákových prací. Prezentoval se zde volnou plastikou z posledních desíti let. Výstavu Baják chápal jako ukončení své sochařské prezentace na veřejnosti. Nicméně v roce 1978, dva roky před Bajákovou smrtí, se uskutečnila ještě jedna jeho výstava - poslední, která retrospektivně představila jeho tvorbu.

V roce 1971 se museli manželé Bajákoví z důvodu nové bytové zástavby vystěhovat z domu, v němž Josef Baják žil od roku 1915. Toto stěhování znamenalo ztrátu ateliéru, a tím i možnost dále pracovat. Ačkoli byl Bajákovi přidělen ateliér nový, naprosto nevyhovoval pro potřeby sochařské práce. Z tohoto důvodu

Baják mnohá díla provedená v sádře zničil a větší část svého sochařského vybavení prodal kolegům sochařům z Olomouce. I když se ještě věnoval drobnějším pracím, stěhování v podstatě znamenalo konec jeho umělecké kariéry.

SEZNAM PRACÍ JOSEFA BAJÁKA

1933

Hlava matky - MKP (sádra)

Sedící žena (životní velikost, vytvořeno na Akademii)

Třináctiletá (životní velikost)

Vlastní portrét - MKP (sádra)

Portrét sestry Lídy

Akt ženy (sádra)

Akt ženy (sádra)

1934

Hříbátko (bronz)

1935

Píseň, Duše, Modlitba - tři návrhy náhrobních reliéfů, výška 70 cm, zničeny

Česající se dívka - MKP (sádra)

Běžec na startu - prodáno na výstavě v Náměšti na Hané v roce 1940 (sádra)

Portrét sestry Anny - MKP (sádra)

Urna dcery Matěje Teichmana

Matěj Teichman (pálená hlína)

Portrét A. Pleuse (sádra)

Pamětní deska J. Čapky Drahlavského - Jateční ul. Přerov, odstraněno, dnes MKP (žula, bronz)

1936

Portrét B. Smetany - MKP (sádra)

Portrét Z. Lančíka (pálená hlína)

Portrét J. Š. (pálená hlína)

Portrét F. Chýlka (mramor)

Oltářní dvířka pro monstranci (zlacený bronz)

Reliéf Rozhlas (sádra)

1937

Odznak pro oslavy branců (kov)
Putovní cena pro brance (bronzový štít)
Reliéf Jan Gayer (pálená hlína)
Plaketa Plavení koní
Léda s labutí (mramor)
Léda s labutí - MKP (sádrový návrh)
Torso dívky - pro Klub přátel umění Přerov
Beethoven - modelováno v Paříži, soukr. maj.
Dívčí hlava - modelováno v Paříži, soukr. maj.
Portrét paní Jurčíkové (mramor)

1938

Hornická tragédie - MKP (sádra)
Charlotta Masaryková (pálená hlína)
Odpočinek dělníka
Loučení s mrtvým - MKP (sádra)
Busta Karla st. ze Žerotína (bronz, sádra)

1939

Michelangelo
Portrét sestry Anny - MKP (sádra)
Raněný kuň
Válející se hříbátko
Portrét F. Slaměníka - MKP (sádra)
Hrnčíři
Knockout
Tři Grácie
Ryjící dělník
Eva
Studie k Čechii

1940

Vytahující si trn - ztraceno na výstavě

Portrét Fr. Chýlka - zničeno nacisty 1942 (sádra a mramor)

Portrét Jarky (pálená hlína)

Portrét Josefa Krumpholce - MKP (pálená hlína)

Reliéf mateřství (sádra)

Portrét J. B. (pálená hlína)

Raněný kůň (pálená hlína)

Portrét Dr. Laciny (pálená hlína)

Portrét malíře A. Kubáta (pálená hlína)

Portrét Karla Zejdy (pálená hlína)

Po koupeli (mramor)

Po koupeli - MKP (sádra)

1941

Reliéf Panny Marie - zničeno vandaly v roce 1950 (pískovec)

Reliéf Panny Marie - studie - MKP (sádra)

Portrét dr. Laciny (pálená hlína)

Portrét paní Lacinové

Ležící dívka - soukr. maj.

Dívčí akt

Portrét L. Hudečka - MKP (pálená hlína)

Amor s lukem (kámen)

Znak města Přerova pro Městský dům Přerov (pálená hlína)

Model náhrobku pro K. Zejdu - zcizeno autorovi

Okřídlené Vítězství - putovní cena SK Přerov

Reliéf Prométheus - (pálená hlína)

1942

Reliéf Paridův soud - zničeno

Portrét archeologa Teličky - MKP (pálená hlína)

Kůň (sádra)

Dělník - náhrobek (kámen)

Portrét p. Kociánové (hřbitov v České Skalici)

Mladý faun - soukromý majetek (kámen)

Torzo muže

Portrét sochaře Auguste Rodina

1943

Postava sv. Antonína - Veselíčko, v roce 1960 zničeno (kámen)

Básník Mallarme - zničeno (sádra)

Sv. František s orlem

Portrét O. H. (pálená hlína)

Portrét Huberta Sekery (pálená hlína)

Portrét Josefa Beni (pálená hlína)

1944

Dante Alighieri (bronz)

Dante Alighieri (sádra)

Poezie - dar SVUM v Hodoníně, věnováno do Sovětského Svazu (sádra)

Portrét L. Van Beethovena - Muzeum umění Olomouc (sádra)

Sv. František v kápi - MKP (sádra)

Portrét Sylvy Komínkové (sádra)

Portrét Pavlíny Šilhavé (sádra)

Reliéf Spící Venuše (sádra)

1945

Kníže Václav (kostel sv. Jiří v Přerově)

Kníže Václav - MKP (sádrový model)

Medaile Vítězství, KPU Přerov - MKP (bronz)

Klesající republika - Rokytnice u Přerova (bronz)

Příchod Rudé armády - Rokytnice u Přerova (bronz)

1946

Hlava dívky - MKP (sádra)

Sražena Republika - areál Meopty Přerov (kámen)

Odpočívající kovář - pro náhrobek v Dolní Loučce (kámen)

Hlava sochaře Rodina

Reliéfní portrét I. a L. S. (bronz)

Reliéfní portrét T. a M. (bronz)

Horníci - MKP (sádra)

Pamětní deska prof. J. Petřivaldského (bronz)

Portrét Richarda Uherka (sádra)

Postava Leonarda da Vinci (sádra)

Portrét Paula Verlaina (sádra)

Památník umučeným 1939 - 45 elektrárny v Přerově

Portrét Hynka Kokojana - MKP (sádra)

Portrét Hynka Kokojana - KAZETO Přerov (bronz)

Portrét Otokara Březiny - Ministerstvo kultury ČR (bronz)

Portrét Otokara Březiny - MKP (sádra)

Paul Verlain (sádra)

Medaile Vladimír Mazal (bronz)

Medaile Vladimír Mazal - MKP (sádra)

1947

Pamětní deska dr. Václava Skaláka - Skalákova ul., Přerov (bronz)

Portrét matky - soukr. maj. (vosk)

Sedící pelikán - MKP (pálená hlína)

Savonarola - MKP (sádra)

Maryčka Magdonova - MKP (sádra)

Portrét dr. Pokludy (sádra)

Básník E. A. Poe - MKP (sádra)

Portrét Františka Ludvy (sádra)

1948

- Busta Přemysla Otakara II. - MKP (sádra)
- Busta Vratislava z Pernštejna - MKP (sádra)
- Busta Viléma z Pernštejna - MKP (sádra)
- Busta Jana Amose Komenského - MKP (sádra)
- Busta Jana Blahoslava - MKP (sádra)
- Sv. Václav - nové schodiště u hřbitova v Dlouhé Loučce (pískovec)
- Sv. Ludmila - nové schodiště u hřbitova v Dlouhé Loučce (pískovec)
- Portrét Sergeje Jesenina - MKP (sádra)
- Portrét K. J. Mašky - MKP (sádra)
- Kaunicovy koleje (sádra)

1949

- Pamětní deska obětem fašismu - interiér gymnázia Přerov
- Republika (bronz)
- Pomník T. G. Masaryka - MKP (sádra)
- T. G. Masaryk - pro Odry, zničeno (pískovec)
- T. G. Masaryk - torzo - MKP (sádra)
- Portrét Augustina Mervarta - MKP (sádra)
- Portrét Julia Fučíka (sádra)
- Poprsí Julia Fučíka - Palackého ulice v Přerově, odstraněno (kámen)
- Medaile Frederic Chopin - MKP (bronz)

1950

- Pionýrka (sádra)
- Portrét otce - MKP (sádra)
- Portrét O. S. (sádra)
- Portrét Bedřicha Smetany - MKP (sádra)
- Portrét Bohumíra Šmerala - MKP (sádra)
- Dívčí hlava s copy - Olina - MKP (sádra)
- Portrét Josefa Zamazala (sádra)
- Portrét Václava Trojana (sádra)
- Svářeč - MK Přerov (návrh, sádra)
- Pamětní deska Josefa Krumpholce - ul. Za mlýnem, Přerov (bronz)
- Busta Vladislava Vančury (sádra)

1951

Svářeč - MKP (sádra)

Svářeč - 1 m, návrh pro SČSVU (sádra)

Portrét Jana Kubelíka (sádra)

Portrét Jana Husa (sádra)

Portrét Camille Corota

Portrét Hilaria Václavka (mramor, Muzeum umění Olomouc)

Portrét Hilaria Václavka - MKP (sádra)

Plaketa K. H. Mácha (pálena hlína, průměr 22 cm)

Medaile J. A. Komenský (bronz)

Pomník Julia Fučíka (Bronz, Palackého ulice, Přerov)

Reliéf Josef Krátký - hřbitov Přerov - Předmostí (bronz)

1952

Čtyři hlavy úderníků a údernice hranické cementárny

Portrét Giuseppe Verdiho v cylindru - drobná plastika (sádra)

Jaroslav Hašek Vojenské muzeum v Praze (sádra)

Jaroslav Hašek - MKP (sádra)

Portrét Nicolò Paganiniho (sádra)

Busta Josefa Slavíka (bronz)

Busta Josefa Slavíka - MKP (sádra)

Portrét Jiřího Sumína - alias Amálie Vrbové studie - MKP (sádra)

Portrét Jiřího Sumína - alias Amálie Vrbové - MKP (sádra)

Portrét Jiřího Sumína - alias Amálie Vrbové - park Michalov v Přerově (bronz)

Busta Vincenta van Gogha - MKP (pálená hlína)

Reliéf Julius Fučík - Hospodářská škola Přerov, odstraněno (bronz)

Goya - drobná plastika (sádra)

Plaketa Ecce Homo

1953

Portrét Williama Shakespeara - MKP

Plaketa Sedící žena

Portrét malíře Tiziana (sádra)

Torzo dívky (sádra)

1954

Pomník Klementa Gottwalda (sádra)

Portrét Jana Šoupala (sádra)

Ležící koníček - MKP (sádra)

Medaile Kůň - MKP (sádra)

Portrét J. K. (sádra)

1955

Agronomka - MKP (sádra)

Medaile Osvobození Šumperska (bronz)

Medaile Božena Němcová

Reliéf Zedník a tesař - pro Moravostav Přerov (kámen)

Reliéf Zedník a tesař - MKP (sádra)

Reliéf Práce a věda - Výzkumný ústav Meopta Přerov (kámen)

Rudoarmějec - Želátovská ul. Přerov (bronz)

Rudoarmějec - MKP (sádra)

Znak Přerova - gymnázium Přerov (kámen)

Reliéf Žena s dítětem - MKP (sádra)

1956

Reliéf Pegas - návrh na náhrobek malíře Jana Smítala (sádra)

Valašská rodina - návrh na pomník - MKP (sádra)

Bohunka - dívčí portrét (sádra)

Portrét paní M. B. (sádra)

Portrét V. H. (sádra)

Žena s paletou, studie k náhrobku J. Smítala - MKP (sádra)

Pocta Smítalovi - náhrobek pro olomoucký hřbitov (kámen)

Busta Alberta Einsteina - MKP (sádra)

Reliéf Pionýři - ZDŠ Želátovská ul. Přerov

Plaketa Tělovýchovné slavnosti - MKP (sádra)

1957

- Mateřství - MKP (sádra)
- Plaketa Strojírny Přerov (bronz)
- Pamětní deska Františka Slaměníka - Palackého ul. Přerov (bronz)
- Busta Boženy Němcové - MKP (sádra)
- Busta Františka Raše - Památník osvobození Praha (sádra)
- Busta Františka Raše - MKP (sádra)
- Busta Františka Raše - varianta - MKP (sádra)
- Busta Františka Raše - varianta - MKP (sádra)
- Busta Františka Raše - varianta - MKP (sádra)
- 10 domovních znamení - domy Optikotechny Přerov
- Opírající se dívka - MKP (sádra)

1958

- Mateřství - Muzeum umění Olomouc (sádra)
- J. A. Komenský - Mohelnice (kámen)
- J. A. Komenský - Bohuňovice (kámen)
- J. A. Komenský (sádra)
- Portrét Imanuela Kanta (sádra)
- Portrét Bouhouše (sádra)
- Portrét L. T. (sádra)
- Klement Gottwald - Šumperk, odstraněno (bronz)
- Josef Mánes - MKP (sádra)
- Reliéf Starý Přerov (sádra)
- Lenka - abstraktní plastika - MKP (sádra)
- Vzpomínka na kubismus - MKP (sádra)
- Torzo - MKP (sádra)
- Lotova žena - MKP (sádra)
- Věčný idol - MKP (sádra)

1959

- Oboustranná medaile Jan Amos Komenský - MKP (bronz)
Plaketa Starý Přerov - Na Marku Přerov (bronz)
Rozloučení krasojedkyně - MKP (sádra)
Hlava Spartaka - MKP (bronz)
Předmostská Venuše - MKP (sádra)
Schoulená dívka - návrh pro ZDŠ v Horní Moštěnici - MKP (sádra)
Portrét J. R. (sádra)
Plaketa Charles Darwin (sádra)
Adam a Eva - MKP (sádra)
Paul Cezanne (sádra)
Jan Žižka - drobná plastika - MKP (sádra)
Portrét Jana Žižky - MKP (sádra)
Portrét paní Crhonkové (sádra)
Portrét Emille Bourdelle (sádra)
Hlava děvčátka v šátku - MKP (sádra)
Spící Múza - MKP (sádra)

1960

- Dělník s Niké Samothráckou - návrh pro DKPB v Ostravě - MKP (sádra)
Muž v tóze - MKP (sádra)
Jezdkyně na koni (sádra)
Tygr (sádra)
Želva - návrh pro Jesle u Meopty Přerov (sádra)
Lev - MKP (sádra)
Stojící lev - MKP (sádra)
Umírající lev - MKP (sádra)
Medvídek - návrh pro Jesle u Meopty Přerov - MKP (sádra)
Labuť- návrh pro Jesle u Meopty Přerov (sádra)
Plaketa Alois Jirásek (sádra)
Portrét Boženy Němcové - Žeravice (kámen)
Portrét Boženy Němcové - MKP (sádra)
Portrét dr. B. C. (sádra)

1961

Sedící akt s knihou - MKP (sádra)

Akrobatka - MKP (sádra)

Hlava úderníka - MKP (sádra)

Reliéfní luneta pro přerovskou obřadní síň - odstraněno (sádra)

Dělník s praporem - návrh pro Žerotínovo náměstí v Přerově - MKP (sádra)

Pamětní deska Klementa Gottwalda - pro budovu Komuny Přerov, odstraněno (žula, bronz)

Medaile František Ondříček (sádra)

Stojící kůň hryzající si zadní nohu - MKP (sádra)

Návrh Reliéfu s hudebním motivem pro přerovskou kavárnu (sádra)

Reliéfy pro přerovské Jesle - návrhy (sádra)

Reliéf Ludwig van Beethoven (sádra)

Spící Siréna (sádra)

Portrét Aleše Balcárka - MKP (sádra)

Náhrobek Matěje Bajáka ve Vizovicích

1962

Sousoší s glóblem - MKP (sádra)

Schoulená - studie pro sochu před ZDŠ v Horní Moštěnici - MKP (sádra)

Odznam Budovatel Přerova - pro MNV Přerov (kov)

Tetovaná žena - soukr. maj. (sádra)

Labuť - MKP (sádra)

Hráč na cello - MKP (sádra)

Země - MKP (sádra)

Portrét Paula Gauginna - MKP (sádra)

Portrét Floriana Zapletala - MKP (sádra)

Hříbátko - MKP (sádra)

První krůčky - MKP (sádra)

Valašská rodina, návrh na pomník - MKP (sádra)

Reliéf Podáváníí pokrmu - návrh na domovní znamení na sídlišti u Meopty Přerov - MKP (sádra)

1963

Labuť a medvídek pro Jesle u Meopty Přerov (realizace)
Portrét Dr. Jindřicha Šámala (sádra)
Námořníkův sen - MKP (sádra)
Ležící žena - MKP (sádra)
Holub - MKP (sádra)
Holub - skica - MKP (sádra)
Medaile Soudobý Přerov - MKP (bronz)

1964

Schoulený spící psíček - MKP (sádra)
Jaro - dívčí akt - pro Módní závody Praha (sádra)
Reliéf In memoriam Matěj Teichman (sádra)
Portrét MUDr. Karla Voby (sádra)
Okupace 1939 - 1945 - MKP (sádra)
Děvčátko s kytarou - MKP (sádra)
Zasněná hlava - MKP (sádra)
Šelma požírající ptáka - MKP (sádra)
Dělník - MKP (sádra)
Zoufalství - MKP (sádra)

1965

Oboustranná medaile 20 let přerovského povstání - MKP (bronz)
Portrét Boženy Bajákové - MKP (sádra)
Stojící dívka s drapérií - MKP (sádra)
Hlava muže 1965 - MKP (sádra)
Hlava muže 1965- MKP (bronz)
Hlava ženy - MKP (sádra)
Nový život - MKP (sádra)
Medaile Pegas - MKP (sádra)
Mateřství - MKP (sádra)
Dělník utahující šroub - MKP (sádra)
Maryčka Magdonova - MKP (sádra)
Dívčí poprsí - MKP (sádra)
Reliéf Ikarův pád - MKP (sádra)

1966

Sova (sádra)

Vůně - ženský akt (sádra)

Vlast klade vlajku na rakev svého syna - pro přerovské krematorium, odstraněno (sádra)

Ráj zeber (linoryt)

Petrarca (suchá jehla)

1967

Portrét spisovatele F. J. Karase (sádra)

Hlava Medusy (sádra)

Dobývání kosmu (sádra)

Studie k portrétu Magdy (sádra)

Busta Jakuba Škody (sádra)

Znak města Přerova - pro přerovskou svatební síň (sádra)

Reliéf Žal - pro krematorium v Potštátě (sádra)

Medaile Leoš Janáček - raženo pro lázně Luhačovice - MKP (bronz)

Před útokem (linoryt)

1968

Brána smrti v Terezíně (sádra)

Příchod jara (sádra)

Reliéf Energetika - pro rekreační středisko Viaslaje (sádra)

Portrét Borise Pasternaka - MKP (sádra)

1969

Portrét Augustina Mervarta - park Michalov v Přerově (bronz)

Karel starší ze Žerotína - MKP (sádra)

Karel starší ze Žerotína - MKP (bronz)

Venuše s náhrdelníkem - pro Módní závody Praha (sádra)

Dívčí akt - MKP (sádra)

Medaile Jiří Mahen - MKP (sádra)

Medaile Léna (sádra)

Reliéf Bakchantka (sádra)

Shledání - sousoší - MKP (sádra)

Mateřství - MKP (sádra)
Portrét F. Chopina - MKP (sádra)
Opilá žena - MK Přerov (sádra)
Medaile Za zásluhy - MKP (bronz)
Sv. František z Assisi - MKP (sádra)
Koníček (suchá jehla)

1970

Hlava se sluncem - MKP (sádra)
Reliéf Slavomír Kratochvíl (bronz, 100 x 60 cm, Budova Sokola Přerov)
Reliéf Operace - MKP (sádra)
Umírající Pegas (sádra)
Žena ležící na skále - MKP (sádra)
Medaile Karel starší ze Žerotína - MKP (bronz)
Oboustranná ražená medaile Slavomír Kratochvíl (bronz)
Poesie - MKP (sádra)
Hlava dívky - MKP (sádra)
Plaketa ČAJF - MKP (sádra)
Busta A. Mervarta - park Michalov v Přerově (bronz)
Obouvající se - MKP (bronz)

1971

Reliéf Stávka - Přerovské Strojírny (bronz)
Reliéf Julius Volek Choráz - MKP (sádra)
Medaile Dante - MKP (sádra)
Plaketa Marcel Krasický - MKP (sádra)
Plaketa Jiří Mahen - MKP (sádra)
Pamětní deska Jiřího Mahena a Marcela Krasického - Horní náměstí v Přerově (žula, bronz)
Reliéf Maryčka Magdonova - MKP (sádra)
Sokrates - MKP (sádra)

1972

Hlava české madony - MKP (sádra)
Madona (sádra)
Medaile Anatole France - MKP (sádra)
Medaile Romain Rolland - MKP (sádra)
Plaketa Lidová milice - MKP (sádra)
Portrét Vincenta van Gogha - MKP (sádra)

1973

Medaile Max Švabinský (sádra)
Medaile Kuželkáři - MKP (kov)
Medaile Domy módního odívání Praha (kov)
Medaile Domy módního odívání Praha - MKP (sádra)
Zvěstování - MKP (sádra)
Torso dívky - MKP (sádra)
Portrét Immanuela Kanta - MKP (sádra)
Portrét Eugena Delacroixe (sádra)
Vejce - mateřství - MKP (sádra)
Plaketa ČAJF - MKP (sádra)
Sedící dívka na skále - MKP (sádra)

1974

Plaketa Vzorný pracovník podniku DMO - MKP (sádra)

1975

Reliéf Plukovník N. V. Ždanova - MKP (sádra)

NEDATOVANÁ DÍLA J. BAJÁKA, VEDENÁ VE FONDU MUZEA KOMENSKÉHO V PŘEROVĚ

40. - 50. léta (?)

Hlava kojence (pálená hlína)
Republika (sádra)
Poprsí mladé dívky (sádra)
Plaketa ČST (sádra)
Koncentrační tábor (sádra)
Max Švabinský (sádra)
Sportovkyně (sádra)
Sousoší - studie k pomníku (?) (sádra)
Busta Marie Příleské (sádra)
Portrét Josefa Randýska (sádra)
Hlava chlapce (sádra)
Hlava dívky (sádra)
Ležící pes (sádra)
Portrét Charlese Darwina (sádra)
Hlava ženy (sádra)

50. - 60. léta (?)

Plaketa Optička
Plaketa Tělesná výchova (sádra)
Svantovít (sádra)
Sergej Jesenin (sádra)
Kolombína s mandolínou (sádra)
Stojící dívčí akt (sádra)
Akt - torzo (bronz)
Velký akt (sádra)
Matka s dětmi (sádra)
Hlava muže (pálená hlína)
Hlava dívky (sádra)
Medvěd požírající rybu (sádra)
Kráva (sádra)
Mladá Amálie Vrbová (sádra)

Muž se lví hlavou (sádra)

Herodes (sádra)

Áres (sádra)

Dívčí akt (sádra)

60. - 70. léta (?)

Dívčí poprsí (sádra)

Hlava dívky (sádra)

Hlava ženy (sádra)

Hlava dívky (sádra)

William Shakespeare (sádra)

Muž s plnovousem (sádra)

Sedící (bronz)

Ležící akt (bronz)

Obouvající se (bronz)

Stojící (bronz)

Stojící akt (bronz)

Zármutek (bronz)

Schoulená bronz)

Zamyšlená (bronz)

Stojící akt s drapérií (bronz)

Sedící akt (bronz)

Seznam prací byl vytvořen komparací Bajákových osobních poznámek z fondu SOkA v Přerově, dostupné literatury a evidenčních karet fondu Výtvarné umění, zařazeného pod Oddělení regionální historie Muzea Komenského v Přerově. Výčet prací a jejich časové zařazení v žádném případě není konečný (pozn. autorky).

PŘEHLED VÝSTAV JOSEFA BAJÁKA

- 1934 - Výroční výstava Akademie v Clam - Gallasově paláci v Praze
- 1935 - Souborná výstava Valašské Meziříčí
- 1936 a 1940 - Souborná výstava Náměšt na Hané
- 1950 - Výtvarná úroda Praha
- 1952 - Výstava děl ze stavby socialismu Olomouckého kraje - Olomouc
- 1952 - Mezinárodní výstava Paříž
- 1953 - Výstava přerovských výtvarníků Přerov
- 1954 - Výstava moravských krajských středisek SČSVU Ostrava
- 1957 - Souborná výstava - Krajská galerie Olomouc
- 1957 - Souborná výstava - Muzeum Prostějov
- 1958 - Výstava česká soudobá medaile a plaketa Praha
- 1960 - 15 let výtvarného umění Olomouc
- 1965 - Souborná výstava - Muzeum Komenského Přerov
- 1970 - Výstava přerovských výtvarníků - Pasáž Přerov
- 1976 - Česká drobná plastika, medaile a kresby - Schwerin a Bad Elster
- 1977 - Výstava medailí - Wroclaw
- 1978 - Výstava medailí - Kroměříž
- 1978 - Přehlídka současného čsl. výtvarného umění k 30. výročí Vítězného úno-
ra „Umění vítězného lidu“ - Praha
- 1978 - Výstava medailí - Brno
- 1978 - Souborná výstava - Galerie dílo Přerov
- 1991 - Josef Baják „Medaile a plakety“ - Muzeum Komenského Přerov

LITERATURA:

- Katalog výstavy obrazů a plastik Richarda Uherka a Josefa Bajáka*, kat. k výst. Přerov 1936.
Středomoravská výstava v Přerově. Výstava moravských výtvarníků, kat. k výst. Přerov 1936.
Jubilejní výstava SVUM Hodonín. 30 let SVUM, kat. k výst. Hodonín 1937.
II. Zlínský salón, kat. k výst. Zlín 1937.
III. Zlínský salón, kat. k výst. Zlín 1938.
72. Členská výstava SVUM v Domě umění v Hodoníně, kat. k výst. Hodonín 1938.
Vánoční výstava v Domě umělců v Hodoníně, kat. k výst. Hodonín 1938.
IV. Zlínský salón, kat. k výst. Zlín 1939.
J. Baják - V. Kozák, kat. k výst. Přerov 1939.
77. členská výstava SVUM Olomouc, kat. k výst. Olomouc 1940.
79. členská výstava SVUM v Hodoníně, kat. k výst. Hodonín 1940.
V. Kozák a J. Baják, kat. k výst. Přerov 1940.
Umělci národu. Výstavy soudobého umění pod záštitou pana ministra lidové osvěty Emanuela Moravce, kat. k výst. Brno 1942.
88. členská výstava SVUM v Hodoníně, kat. k výst. Hodonín 1942.
91. členská výstava SVUM v Hodoníně, kat. k výst. Hodonín 1943.
XIV. Jarní salón z originálů, plastik a grafiky, kat. k výst. Olomouc 1944.
Výstava prací členů SVUM v Domě umělců v Hodoníně, kat. k výst. Hodonín 1944.
94. výstava prací členů SVUM v Domě umělců v Hodoníně, kat. k výst. Hodonín 1944.
Výstava SVUM v Přerově. Klub přátel umění v Přerově, kat. k výst. Přerov 1946.
Blok 1946, kat. k výst. Brno 1946.
Výstava přerovských výtvarníků. Žerotínský zámek Přerov, kat. k výst. Přerov 1946.
SVUM - Jubilejní výstava k otevření obnoveného domu a k oslavě čtyřicetiletí sdružení, kat. k výst. Hodonín 1947.
Prokop Toman, Nový slovník československých výtvarných umělců A-K, kat. heslo Baják Josef, Praha 1947, s. 31.
Výstava členů Bloku moravskoslezských výtvarníků, Žerotínský zámek Přerov, kat. k výst. Hodonín 1947.
SVUM v Hodoníně. Členská výstava, kat. k výst. Hodonín 1948.
SVUM v Hodoníně. Členská výstava, kat. k výst. Hodonín 1949.
SČSVU - Výtvarná úroda 1950. Dům výtvarného umění Praha, kat. k výst. Praha 1950.
SČSVU - Výtvarná úroda 1951. Dům výtvarného umění Praha, kat. k výst. Praha 1951.
Výstava prací přerovských umělců 1951 - 1952, kat. k výst. Přerov 1951.

-
- Čtvrtá členská výstava SČSVU Olomouc*, kat. k výst. Olomouc 1953.
- Výstava obrazů a plastik moravských krajských středisek SČSVU. Dům umění Ostrava*, kat. k výst. Ostrava 1954.
- SVUM v Hodoníně v jubilejním roce 1955*, kat. k výst. Hodonín 1955.
- Aljo Beran, Josef Baják - výbor z díla*, kat. k výst. Olomouc 1957.
- Josef Baják*, kat. k výst. Přerov 1957.
- Česká soudobá medaile a plaketa 1945 - 1958*, kat. k výst. Praha 1958.
- Otto Herber, *Josef Baják - Václav Adolf Kovanic* in: *Estrato da Italia Numismatica*, 9,10/1964, s. 3 - 5.
- Anna Pavelková, *Josef Baják*, kat. k výst., Vlastivědný ústav v Přerově. Přerov 1965.
- Josef Baják - Plastiky a medaile*, kat. k výst., Vlastivědný ústav v Přerově. Přerov 1978.
- Josef Baják - Medaile a plakety*, kat. k výst., Muzeum Komenského v Přerově. Přerov 1991.
- Stanislav Uvíra, *K historii jednoho Muzejního exponátu*, in: *Minulost Přerovska - Sborník z dějin prací přerovského regionu*. Muzeum Komenského v Přerově 1993, s. 179 - 182.
- Kristina Glacová, *Mládí a studijní léta Josefa Bajáka*, rkp., archiv autorky, 2006, 25 s.
- Kristina Glacová, *Přerovské putování Bajákova Masaryka*, rkp., archiv autorky, 2006, 8 s.
- Kristina Glacová, *Realismus a abstrakce v díle Josefa Bajáka*, rkp., archiv autorky, 2006, 23 s.

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

ČAJF - Československý amatérský jazzový festival
ČST - Československá televize
DKPB - Dům kultury Petra Bezruče
DMO - Domy módního odívání
kat. k výst. - katalog k výstavě
KPU - Klub přátel umění
KSČ - Komunistická strana Československa
MKP - fond Muzea Komenského v Přerově
prům. - průměr
rkp. - rukopis
s. - strana
SČSVU - Svaz československých výtvarných umělců
SOKA - Státní okresní archiv
soukr. maj. - soukromý majetek
SVUM - Spolek výtvarných umělců moravských
v. - výška

ECCE HOMO

Katalog výstavy ke 100. výročí narození sochaře Josefa Bajáka

Koncepce a redakce publikace: Kristina Glacová

Text: Kristina Glacová

Foto: Jitka Hanáková

Tisk: ELAN spol. s r. o., Dluhonská 96, Přerov

Vydalo Muzeum Komenského v Přerově p. o., Horní náměstí 7, Přerov, IČO: 00097969

© Muzeum Komenského v Přerově p. o. v roce 2006

Muzeum Komenského v Přerově p. o.